

Stanje zlate trsne rumenice v Sloveniji

**Sestanek JS za vinogradništvo
5. november 2021**

**Erika Orešek
Uprava za varno hrano, veterinarstvo
in varstvo rastlin**

Zlata trsna rumenica

Povzročajo jo fitoplazma Grapevine
flavescence dorée (FD), **v EU je uvrščena med
karantenske škodljive organizme (priloga II,
del B Izvedbene uredbe 2019/2072)**

glavna gostiteljska rastlina je trta (*Vitis*)

- druge gostiteljske rastline – vir okužb:
navadni srobot (*Clematis vitalba*)
jelša (*Alnus glutinosa*)
veliki pajesen (*Ailanthus altissima*)
...?

**Glavni žuželčni prenašalec FD je ameriški škržatek
(*Scaphoideus titanus*)**

naključni prenašalci z alternativnih gostiteljev na trto?

- Ukrepe v primeru najdbe določa nacionalni Pravilnik o ukrepih preprečevanja širjenja in zatiranja zlate trsne rumenice
- V pripravi je EU uredba o ukrepih za zadrževanje širjenja fitoplazme Grapevine flavescence dorée, ki bo določala ukrepe za celotno EU
- Zahteve za premike trsnih cepljenk, cepičev in podlag znotraj EU so določene enotno za celotno EU – Izvedbena uredba (EU) 2019/2072, v pripravi je sprememba glede varovalnih pasov trsnic, matičnih vinogradov in matičnjakov.

**Program preiskave ugotavljanja navzočnosti (oz. prej
program posebnega nadzora) fitoplazme Grapevine
flavescence dorée: od l. 2002 dalje**

Izvajajo Oddelki za varstvo rastlin na:

**Kmetijsko gozdarskih zavodih: Maribor, Nova Gorica, Novo
mesto**

IHPS

KIS (organ za potrjevanje, zaradi certificiranega materiala)

Laboratorijske analize: NIB

**Koordinira in financira: Uprava za varno hrano, veterinarstvo
in varstvo rastlin**

**Fitosanitarna inšpekcija izvaja nadzor nad
izvajanjem predpisanih ukrepov**

Program preiskave ugotavljanja navzočnosti fitoplazme Grapevine flavescence dorée:

- **vnapij določeno število fitosanitarnih pregledov in vzorcev, karte v pomoč; če vinogradnik javi sum na okužbo, se vedno opravi pregled in v primeru suma odvzame vzorec**
- **večina pregledov in vzorčenj se zato opravi v avgustu in septembru, ko so bolezenska znamenja najbolj vidna: simptomi se začnejo pojavljati po končanem cvetenju in se proti jeseni stopnjujejo**
- **bolezenska znamenja se redko pojavijo v matičnjakih**
- **če je FD laboratorijsko potrjena na novi lokaciji, UVHVVR odločbo določi novo žarišče okužbe – letos 5 odločb**

Program preiskave za ugotavljanje navzočnosti fitoplazme *Grapevine flavescence dorée*

Ugotovitve:

- prva najdba 2005 (okolica Kopra)
- vinorodna dežela Posavje: prva najdba 2008
- najdbe v vseh vinorodnih deželah: 2009
- prvi večji izbruhi: 2009 – 2010: okolica Izole (Viližan), okolica Straže pri Novem mestu
- število pozitivnih vzorcev na območju občin Ljutomer in Ormož se je začelo povečevati leta 2019, v letih 2019 in 2020 so bile v pozitivnih vinogradih večinoma simptomatične posamezne trte

Rezultati laboratorijskih testov v letu 2020

(posamezne trte z bolezenskimi znamenji)

Območje	Št. vzorcev	Število poz. na FD	% Poz. na FD	Št. poz. na BN	% poz. na BN
JV Slovenija (Vinorodna dežela Posavje)	108	8	7,4	77	68,5
SV Slovenija (vinorodna dežela Podravje)	89	45	50,6	22	24,7
Celjska in Koroška (vinorodna dežela Podravje)	35	1	2,9	30	85,7
Z Slovenija (vinorodna dežela Primorska)	91	9	9,9	28	30,8
Σ	323	63	19,5	154	47,7

- v letu 2021 je število simptomatičnih trt zelo naraslo, predvsem v občini Ormož, tudi v občini Ljutomer; posamezni vinogradi imajo delež simptomatičnih trt višji od 20 % - fitosanitarni inšpektor odredi krčitev celotnega vinograda.
- zaradi številnih novih najdb na območju Ljutomersko Ormoških Goric so bili na območju občin Ormož, Ljutomer ter delu občin Ptuj in Dornava opravljeni dodatni pregledi vinogradov na navzočnost simptomov, dodatno odvzetih 41 vzorcev trte z namenom, da se ugotovi razširjenost FD na tem območju
- fitosanitarna inšpekcija je intenzivno izvajala preglede vinogradov v žariščih okužbe
- FD je bila ugotovljena tudi v ameriškem škržatku

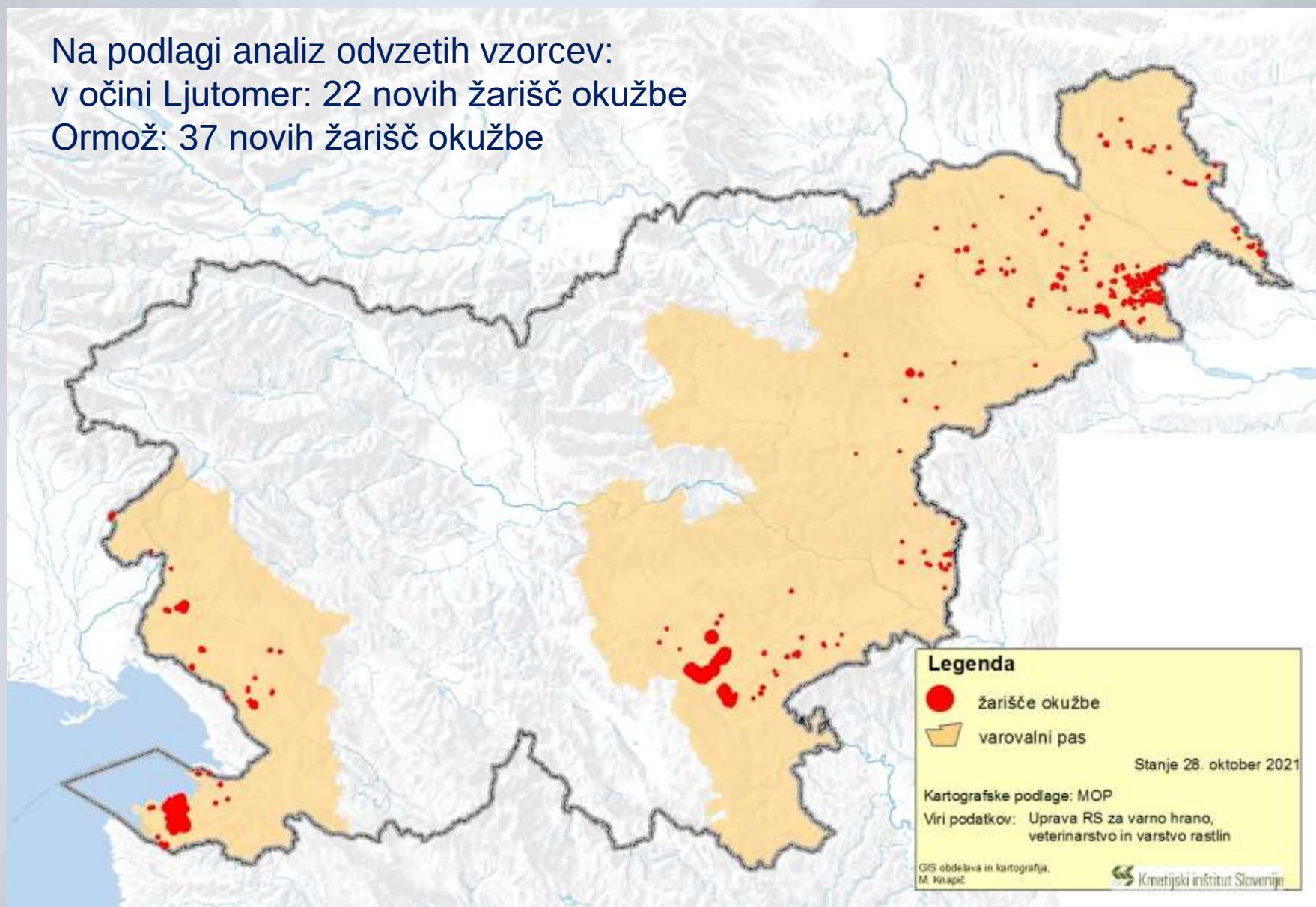
Rezultati laboratorijskih testov v letu 2021

Območje	Vzorci SKUPAJ	Poz. FD	%	Poz. BN	%	neg. FD, BN	%
Celjska in Koroška (vinorodna dežela Podravje)	25	3	12,0	20	80,0	2	8,0
SV Slovenija (vinorodna dežela Podravje)	153	124	81,0	24	15,7	5	3,3
JV Slovenija (vinorodna dežela Posavje)	94	32	34,0	49	52,1	13	13,8
Z Slovenija (vinorodna dežela Primorska)	69	8	11,6	13	18,8	48	69,6
SKUPAJ	341	167	49,0	106	31,1	68	19,9

Razmejeno območje zlate trsne rumenice oktober 2021

UPRAVA RS ZA VARNO HRANO,
VETERINARSTVO IN VARSTVO RASTLIN

Na podlagi analiz odvzetih vzorcev:
v očini Ljutomer: 22 novih žarišč okužbe
Ormož: 37 novih žarišč okužbe

- **Odkar laboratorijska diagnostika omogoča določanje posameznih fitoplazem: veliko novih ugotovitev**
- **Ugotovljene so bile tudi alternativne gostiteljske rastline**
- **možna je določitev tipov fitoplazme Grapevine flavescence dorée (sekvenciranje naslednje generacije) – povezava z alternativnimi gostiteljskimi rastlinami**
- **številne domače in mednarodne znanstvene raziskave (predvsem Nacionalni inštitut za biologijo): EUHPRESCO projekti, aplikativni projekti**
- **ugotovitve so v pomoč pri epidemiologiji.**

Zatiranje ameriškega škržatka:

- Rok za zatiranje vsako leto napove JS ZVR na podlagi spremljanja razvoja ameriškega škržatka v okviru programa strokovnih nalog (**financira UVHVVR**),
- strokovno nalogo koordinira dr. Magda Rak Cizej (IHPS), spremljanje poteka na posameznih centrih JS ZVR: Kmetijsko gozdarski zavodi Nova Gorica, Maribor in Novo mesto, IHPS in KIS.
- določanje škržatkov: KGZ Nova Gorica (prej mag. G. Seljak, zdaj Mojca Rot)
- Poskusi zatiranja ameriškega škržatka: v okviru strokovnih nalog, KGZ Maribor – mag. Jože Miklavc

Možni razlogi za širjenje FD:

- naraščanje populacije ameriškega škržatka: ni na razpolago učinkovitih insekticidov: neonikotinoidi niso več dovoljeni od leta 2019 dalje
- vinogradniki ne zatirajo ameriškega škržatka?
- nepravilen čas uporabe insekticidov (ne upošteva se napoved JS ZVR)?
- naključni prenosi z alternativnih gostiteljev – npr. tujerodni škržatek *Orientus ishidae* (ki je polifag)?
- če je v vinogradu navzoč ameriški škržatek, sledi prenos s trte na trto.

Obvladovanje zlate trsne rumenice:

- pravilno določanje roka za zatiranje ameriškega škržatka (Javna služba ZVR)
- zatiranje ameriškega škržatka na podlagi napovedi JS ZVR
- odstranjevanje okuženih trt v žariščih okužbe
- učinkovita FFS za zatiranje ameriškega škržatka
- odstranjevanje alternativnih gostiteljev v vinogradih in njihovi okolici

Poznavanje epidemiologije!

REPUBLIKA SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO

UPRAVA RS ZA VARNO HRANO,
VETERINARSTVO IN VARSTVO RASTLIN

Hvala za pozornost!